

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus
Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. II. Quodnam fuerit primum peccatum Angelorum?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

Obijciunt ultimò: Si Angelus in puris naturalibus constitutus, non possit peccare contra precepta naturalia, eorum observatio non esset libera, nec subinde meritoria: Sed hoc non est dicendum: Ergo nec illud. Sequela probatur: Angelus esset ad illam observantiam ex natura sua determinatus. Ergo illa non esset ei libera.

Respondeo distinguendo Majorem: Non esset libera, quoad specificationem, & libertate contrarietatis, concedo: quoad exercitium, & libertate contradictionis, nego. Sicut enim Beati liberè amant nos, & ea quæ non habent necessitatem connexionem cum Deo, nec tamen peccare possunt circa talia objecta, sed ad illa necessitantur quoad specificationem: ita similiter Angelus in puris naturalibus constitutus, liberè quoad exercitium operaretur, & necessariò folum quoad specificationem. Licet enim in tali statu non haberet potentiam ad bonum & malum indifferentem, haberet tamen indifferentiam ad hoc vel illud bonum hinc & nunc amantissimè, quia non necessitaretur ad hoc ut semper esset in actuali amore omnis boni in particulari: hinc autem differentiam & libertatem sufficere ad meritum, patet in Christo, in beata Virgine, & aliis Sanctis confirmatis in gratia, qui perfectissime meruerunt, quamvis in illis non esset potentia ad peccandum, & indifferentia ad bonum & malum, nec subinde libertas specificationis & contrarietatis.

ARTICULUS II.

Quodnam fuerit primum peccatum Angelorum?

Circa primum Angelorum peccatum variè sentiunt Theologorum sententia. In primis tenent illi qui corpora vel Angelis omnibus, vel demonibus assignant, tale peccatum eorum fuisse censent, ut cum orbi huic administrando prepositi essent à Deo, mulierum capti specie, lapsi cum eis consuetudinem habuerint, ac propter talent impietatem & flagitium, è caelo dejecti sint. Ita docet Clemens Alexandrinus lib. 1. Pedag. cap. 2. ubi ait quod mali Angeli, qui pulchritudinem reliquerunt, propter pulchritudinem que successit, & propterea è caelo delapsos esse. Et lib. 3. Stromatum: Angeli quidam (inquit) invenimus à diti, vici cupiditate, hinc è caelo deciderunt. Idem sentit videtur Tertullianus lib. de idolorum cap. 9. ubi malos Angelos vocat, desertores dei, amatores fornicationum, & propterea damnatos à Deo esse asserit. Et in libro de Virginibus venditis, cap. 7. ad Angelos refert illud quod Apostolus ait in ad Corinth. 11. mulieres in Ecclesia debere velari, propter Angelos Dei: ne scilicet earum pulchritudo, illecebra sit Angelis, & eas libidinose amandas: quos (inquit) legitimus à Deo è caelo excidisse, ob concupiscentiam fornicationum. Unde concludit: Debet ergo adumbrari factum tam periculosa, quæ usque ad calum scandala jaculantur. Eadem sententia favete videtur Ambrosius lib. 1. de Virginibus, ubi sic ait: Quam præclaram autem Angelos propter intemperantiam suam, in seculum excidisse de caelo, & virginem propter castimoniam in calum transisse de seculo. Hic error tuse disp. 2. art. 1. confutatus est, ubi enim ostendimus Angelos nulla habere corpora naturaliter sibi unita, sed esse puros spiritus, ab omni materia Tom. II.

A labe segregatos. Unde hac prætermissa sententia:

Sunt aliqui inter Theologos qui asserunt primum Angelorum peccatum non fuisse quidem luxuriæ corporeæ, ut citati Authores existimant, dicunt tamen eos primum peccasse peccato luxuriæ spiritualis, consistentis in nimia delectatione seu complacencia de seipsis, seu de propria excellentia. Ita Scotus in 2. dist. 6. quest. 2. Alii invidia primum eos esse lapsos existimant, quia nimirum aut hominum generi invidisse volunt, aut eorum Principi & capiti Christo. Valentia verò, & nonnulli alii, censent primum Angelorum peccatum fuisse quidem superbiam, potuisse tamen esse alterius generis aut speciei, puta inobedientiæ. Demum S. Thomas hic artic. 2. quem sequuntur omnes ejus Discipuli, & plures ex Recentioribus, docet in Angelis non fuisse, nec esse potuisse aliud primum peccatum, quam superbiam.

§. I.

Statuitur prima Conclusio.

Dico primò: primum Luciferi peccatum, & dixque cæterorum, fuit superbia propriè dicta.

Probatür: De actibus liberis Angelorum sentiendum est juxta ea quæ ex Scriptura & ex SS. Patribus habemus; cum enim sint res supernaturales, de se nobis occulta, solum mediante divinâ revelatione, quæ per Scripturam & SS. Patres ad nos derivatur, nobis manifestantur: Sed ex Scriptura & Patribus apertè colligitur, primum Angeli peccatum fuisse superbiam propriè dictam: Ergo ita & non aliter sentiendum nobis est. Major patet, Minor verò ex variis Scripturæ & SS. Patrum testimoniis declaratur. In primis enim Itæ 14. in persona Regis Assyriorum allegoricè describitur peccatum principis Dæmonum: Sed ibi dicitur: *Detrahta est ad inferos superbia tua: quomodo cecidisti de caelo Lucifer, qui dicebas in corde tuo, in calum conscendam? &c.* quæ verba manifestè sunt superbiæ: Ergo superbia fuit primum Luciferi peccatum: Item Ezechiel. 28. ubi sub persona Regis Tyri describitur peccatum diaboli, illi dicitur: *Elevatum est cor tuum in devore tuo, &c.* Sed elevatio cordis, superbia est: Ergo & primum Luciferi peccatum.

Magis litteraliter id probatur aliis Scripturæ testimoniis: primum habetur Luca cap. 10. ubi sicut advertit D. Gregorius lib. 23. Moral. cap. 7. ut Christus reprimeret elationem discipulorum gaudientium de eo quod dæmones illis subjecbantur, dixit: *Videbam Sathanam sicut fulgur de caelo cadentem: significans illum propter superbiam cecidisse.* Et Apostolus in ad Timotheum 3. ait Neophytum non esse eligendum in Episcopum, *ne in superbiam elatus, in judicium incidat diaboli, id est ne damnationem diaboli subeat, imitando ejus superbiam.* Ergo diabolus damnationem subiit propter superbiam. Denique Tobias 4. Tobias dixit filio suo: *Superbiam nunquam in tuo sensu, aut in tuo verbo dominari permittas: in ipsa enim inirium sumpsit omnis perditio:* Atqui omnis perditio hominum, imò & Angelorum, sumpsit initium à peccato principis dæmonum: Ergo peccatum illius fuit superbia, quam alii Angeli apostatæ imitati sunt.

Favent etiam SS. Patres, diabolum, ejusque latellites, non alio prius quam superbia peccato corruisse, passim asserentes. Nazianzenus enim

orat. 38. dicit primum Angelum, ob splendorem prius appellatum Luciferum, propter superbiam, caliginem effectum esse, & nominatum. Hieronymus in cap. 16. Ezechielis, superbiam, proprium diaboli, primumque peccatum vocat. Ambrosius vel alius Author Epistolæ ad Demetriadem, quæ inter Ambrosianas ponitur: Hæc superbia (inquit) à diabolo sumpsit exordium: qui quoniam suâ, quam à Creatore acceperat potentia & dignitate sibi placuit, seque Authoris sui gloriæ comparavit, cum in Angelis quos in consensum impietatis suæ traxerat, à cœlesti sublimitate dejectus est. Ac subinde: sive itaque in lapsu diaboli, sive in prevaricatione hominis, initium peccati superbia est. Augustinus lib. 22. contra Faustum cap. 87. ait quod Lucifer in veritate non stetit, sed à luce sua superna, quam de Deo habebat, superbia merito abscissus est. Et in Psal. 18. hæc verba Regi Vatis expendens: si mei non fuerint dommati tunc immaculatus ero, & emundabor à delicto maximo, per delictum maximum, intelligit superbiam, & subdit: Hoc est delictum, quod deiecit Angelum, quod ex Angelo fecit diabolum, eique in æternum interclusit regnum caelorum. Prosper lib. 3. de vita contemplativa cap. 3. Superbia ex Angelis demones fecit, humilitas homines sanctis Angelis similes reddit. Denique Bernardus in primo sermone de Adventu: Initium omnis peccati superbia, quæ tam velociter ipsum quoque sideribus cunctis clarius micantem eternâ caligine obtenebravit Luciferum: quæ non modo Angelum, sed Angelorum principem, in diabolum commutavit. Et lib. 1. de anima: Superbia de superioris ad ima precipitat, humilitas ab imis ad alta levat. Angelus è calo in tartara corruit: homo de mundo ad calum ascendit. Item in Tractatu de modo bene vivendi serm. 37. Superbia (inquit) radix omnium malorum: Angelos deposuit, potentes stravit, superbos deiecit. Hinc superbia communiter peccatum demonum appellatur: & Job 42. Lucifer vocatur Rex super omnes filios superbia, eod quod omne sublime videat. Ergo juxta Scripturam, & SS. Patres, primum Angeli peccatum fuit superbia.

38. Et hoc adhuc ex eo maxime suaderi potest, quod peccatum superbia materiam habeat proportionatam naturæ angelicæ: est enim superbia inordinatus excellentiæ appetitus, teste Augustino 14. de civitate cap. 13. & D. Thoma 2. 2. quæst. 162. art. 1. Appetitus autem excellentiæ, ex genere suo est valde spiritalis, ideoque naturæ purè intellectuâli maxime proprius. Unde idem Augustinus lib. 11. de Genesi ad litt. cap. 15. advertit quod non peccavit Angelus, amando pecuniam, nec ex libidine; utpote qui naturam habeat rotius corporis expertem; sed ex inordinato excellentiæ appetitu.

39. Potestque hoc confirmari ex infra dicendis: quia nimirum, ut articulo sequenti ostendemus, primum peccatum Angelorum non fuit aliud quam dilectio proprii boni, propriæque perfectionis & excellentiæ, nempe suæ beatitudinis naturalis, non ordinando illam in Deum ut finem supernaturalem, sed ipsi ut fini ultimo inhærendo: Atque hæc dilectio est amor seu appetitus inordinatus propriæ excellentiæ, ut constat; ut enim talis appetitus sit ordinatus, debet referri in Deum tanquam in ultimum finem supernaturalem: Ergo Angelus primò peccavit ex inordinato propriæ excellentiæ appetitu. Unde Gregorius lib. 34. in Job cap. 17. Ita Deus (inquit) super omnia est, ut ipse sub nullo sit. Leviathan verd iste, ejus celsitudinis culmen aspiciens, jus perverte libertatis appetit, ut præesseret ceteris, & nulli subesseret,

A dicens: Ascendam super altitudinem nubium, & similia ero Altissimo. Cujus eo ipso similitudinem perdidit, quod charitatem ejus imitari debuit, subditus amicus ejus. Celsus nimirum esset, si ei qui veraciter celsus est, inherere voluisset. Celsus esset, si participatione veritatis superbia appetit, jure perdidit participationem. Relicto enim eo, cui debet inherere principio, se sibi sufficere posse judicavit; & tandem magis infra se cecidit, quando magis se contra gloriam sui conditoris exaravit.

B Confirmatur amplius: Nolle subjici Deo ut excellentiori, est peccatum superbiæ propriè dictæ: Sed Angelus amando suum bonum, tanquam excellentiam, cum exclusionem subordinationis ipsius ad Deum ut ad ultimum finem supernaturalem, noluit subjici Deo tanquam excellentiori: Ergo peccato superbiæ propriè dictæ peccavit.

Dices tamen: Peccator in quocumque peccato lethali non vult subjici Deo ut excellentiori, & tamen non ob id peccat peccato superbiæ propriè dictæ: Ergo ex eo quod Angelus in primo tuo peccato noluit subjici Deo ut excellentiori, malè inferimus, tale peccatum fuisse superbiæ propriè dictæ. Consequentia patet. Antecedens probatur. Peccator in quocumque peccato lethali vult inherere sibi tanquam ultimo fini, & averti à Deo: Ergo & illi non subjicit tanquam superiori.

C Confirmatur: Quamvis nolle subjici Deo ut excellentiori, constituat speciale peccatum superbiæ, quando peccator directè & per se illud intendit, non tamen si per se intendat aliquid aliud, ad quod concomitanter & per accidens solum se habeat nohtio talis subjectionis: Sed Angelus primò peccans, per se & directè intendit hoc quod est nolle subjici Deo ut excellentiori; utpote cum ex una parte non peccaverit primò, eligendo aliquid quod esset malum ex parte rei volitæ; sed quod tantum esset malum ex parte modi appetendi; hoc est non appetendo illud eo modo quo debebat; ex alia vero parte, nolle subjici Deo, per se directè intentum, sit quid malum, non solum ex parte modi appetendi sive volendi, sed etiam ex parte rei volitæ: Ergo solum Deo subjici renuit, in quantum per se & directè voluit sibi tanquam ultimo fini inherere; quod non constituit specialem rationem peccati superbiæ, sed est conditio loquens omne peccatum.

Sed contra: Licet peccator in quocumque peccato nolit subjici Deo, cum hac tamen differentia contingit, quod in peccato superbiæ per se, saltem ex parte modi volendi, hoc intendit, in aliis vero peccatis, solum per accidens & ex consequenti: v.g. in peccato luxuria, illud quod peccans per se intendit, non est averti à Deo, sive nolle subjici illi, sed solum delectatio illa que ex rebus venereis provenit. Unde ad confirmationem dico, quod licet Angelus primò peccando per se ex parte rei volitæ non intenderit averti se à Deo, & non subjicere se illi; ex parte tamen modi volendi seu operandi, per se hoc voluit, saltem virtualiter. Quod ut melius percipiatur,

Diligenter observandum est, non subjicere se Deo ac Deum, duobus modis intendi potest peccatore: per se & formaliter, & per accidens tantum ac materialiter: per se dicitur intendi in peccato superbiæ propriè dictæ: per accidens in omni.

omnibus aliis peccatis mortalibus, quatenus
 felicitate in illis vult aliquod objectum malum,
 verbo gratia in peccato luxurie rem veneream
 sub ratione delectabilis, ad cuius volitionem per
 accidens voluta est non subiectio ad Deum, ex eo
 quod sit conjuncta cum predicto objecto, ut
 quod illatum ex ipso. Rursus non subjectionem
 ad Deum per se intendi, sicut dupliciter: primo
 formaliter ex parte rei voluta, & in actu signato,
 cum nimirum hoc quod est Deo non subijci, est
 res principaliter voluta, vel ejus modus expressè
 volutus: secundò virtualiter sive interpretative
 tantum, & in actu exercito, in quantum scilicet
 aliquis vult objectum ex se honestum, & rationi
 regulæ divinæ consonum: attamen sic se habet
 in modo volendi, ac si vellet non subijci Deo,
 quatenus nimirum non curat de apponendo in
 suo actu, quo vult predictum objectum hone-
 stum, illum modum quem præscribit divina re-
 gula, propterea enim virtualiter & interpretati-
 ve censetur velle ex parte modi volendi non sub-
 ijci Deo, nec divinæ regulæ. Porò hoc secundo
 modo præcise, non verò primo, Angelus in pri-
 mo peccato voluit non subijci Deo, appe-
 tendo scilicet bonum rationi consonum & val-
 de excellens, nempe suam beatitudinem natura-
 lem, inordinato tamen modo, quatenus noluit
 accedere ad mensuram sibi à Deo in tali dile-
 ctione taxatam, ratione cuius, & se, & prædi-
 ctam beatitudinem excellentiori alteri fini,
 nempe Deo, ut est objectum beatitudinis super-
 naturalis, debebat subijcere.

Denique probatur conclusio, convellendo
 præcipuum Scoti fundamentum. Idè Scotus
 ponit Angelum primò non peccasse peccato su-
 perbiae, sed luxurie spiritualis: quia inordinatè
 libi concupivit bonum spirituale delectabile,
 nempe suam beatitudinem naturalem, cuius app-
 etitus, inquit, pertinet ad speciem luxurie spi-
 ritualis; quia licet cupiditas inordinata boni de-
 lectabilis corporalis, constituit speciem luxurie
 corporalis; ita appetitus inordinatus boni spiri-
 tualis summè delectabilis, constituit speciem lu-
 xurie spiritualis. Probatur, inquam, ultimo con-
 clusio, destruendo hoc frivolum & levissimum
 fundamentum: Primò quia inordinatus delecta-
 tionis affectus nò solum invenitur in luxuria, sed
 etiam in gula, aliisque similibus intemperanti-
 bus. Ergo dato quòd primum Angeli peccatum
 consisteret in deordinato delectationis affectu
 circa propriam excellentiam, non ideò magis
 luxuria quàm gula spiritualis dici deberet.

Secundò, si amor concupiscentiæ quo Angelus
 beatitudinem naturalem inordinatè concupi-
 vit, esset luxuria spiritualis, sequeretur manifestè
 quòd quando aliquis inordinatè vult sibi divi-
 tias, vel cibos, vel honores, deberet poni in tali
 actu duplex deformitas, una pertinens ad spe-
 ciem avaritiæ, vel gulæ, vel superbiæ, & altera
 ad speciem luxurie spiritualis; unde teneretur
 quis confiteri se commississe peccatum luxurie
 spiritualis. Sed hæc absurda sunt, & à communi
 Theologorum sensu penitus aliena: Ergo &c.

Tertio, inordinata cupiditas cuiuscumque
 delectabilis, pertinet ad idem vitium, quòd ha-
 bet respicere per se primò tale delectabile; v.g.
 delectari inordinatè in cibis, pertinet ad gulam;
 in veneratione, ad luxuriam; in honoribus, ad su-
 perbiam; sicut etiam in virtutibus, delectari de
 aliquo objecto, pertinet ad illam virtutem, quæ
 per se primò habet respicere tale objectum: Er-

go non pertinet ad luxuriam spiritua-
 lem, tanquam ad particulare vitium ab aliis distinctum.
 Probatur Antecedens: quia bonum delectabile
 non est bonum per se primò sub ratione delecta-
 bilis volitum: delectatio enim est quid conse-
 quens ad possessionem boni convenientis, cum
 sit quies in bono convenienti; unde fit quòd
 omnis habitus respiciens aliquod objectum tan-
 quam sibi convenientis, quando illud attingit,
 faciat delectationem: Ergo complacere sibi, aut
 delectari inordinatè in propria perfectione, aut
 inordinatè concupiscere delectationem quæ
 consequitur ad propriam beatitudinem, non
 constituit speciale peccatum luxurie spiritua-
 lis, sed pertinens ad illud idem vitium, cuius est
 inordinatè velle suam celsitudinem & excellen-
 tiam, scilicet ad vitium superbiæ. Quare magis
 adhuc absurdum est quòd ait Scotus, nempe de-
 lectationem inordinatam in contemplatione
 unius conclusionis Geometriæ, esse in nobis
 actum luxurie spiritualis: est enim ad summum
 actum curiositatis, & peccatum veniale.

§. II.

Statuitur secunda Conclusio.

Dico secundo, primum Angelorum pecca-
 tum non posse esse aliud quàm superbiæ
 propriè dictæ.

C Probatur conclusio hoc discursu: Omnia
 peccata vel sunt peccata commissio-
 nis, vel omissionis; peccata autem commissio-
 nis vel sunt actus prosecutionis, vel fuga seu recessus; &
 rursus peccata quæ sunt actus prosecutionis, vel
 sunt circa bona corporalia, vel circa spiritualia:
 Sed primum Angelorum peccatum non potest
 esse peccatum omissionis, neque actus per mo-
 dum fugæ, nec prosecutio bonorum corpora-
 lium: Ergo solum potest esse prosecutio bono-
 rum spiritualium: At hoc supposito non potest
 esse aliud quàm peccatum superbiæ propriè dic-
 tæ: Ergo primum Angelorum peccatum non
 potest esse aliud quàm superbiæ. Major patet:
 prima autem Minor, quantum ad singulas par-
 tes, declaratur. Et in primis quòd primum An-
 gelorum peccatum non possit esse purè omisso-
 nis, sic ostenditur. Ut omissio sit peccaminosa,
 debet esse voluntaria, seu volita directè vel in-
 directè, seu interpretative; & quidem, vel per
 modum finis ultimi, vel tanquam medium ad
 finem ultimum ordinatum: Sed neutro modo
 fuit volita omissio ab Angelo, dum primo pec-
 cavit: Ergo nullo: Ergo non peccavit per puram
 omissionem. Major est certa, Minor probatur.
 Et in primis non potest dici, omissionem esse vo-
 litam ab Angelo per modum finis ultimi; quia
 omissio de se est negatio, vel privatio, unde ut
 sit appetibilis, debet necessariò vestiri aliquo
 bono apparenti, & aliquo fine: si autem dicatur
 volita ut medium, aut finis intermedius in or-
 dine ad ulteriorem finem, jam supponet finem
 ultimum prius volitum, finem, inquam, ulti-
 mum malum, ac Deo oppositum; quia omissio
 peccaminosa, cum non sit referibilis in Deum,
 non potest amari in ordine ad Deum ut finem
 ultimum: Ergo non fuit primò volita, sed sup-
 ponit primum peccatum Angeli fuisse volitio-
 nem deordinatam circa solum ultimum finem,
 in ordine ad quem volita est ipsa omissio.

Confirmatur: Solum potest dubitari de illa
 omissionem quàm Angelus amavit suam beatitudi-
 nem naturalem, non ordinando illam ad super-
 natura-

naturalem, utrum potuerit esse primum peccatum Angeli? Sed peccatum hoc non est omissionis, sed commissionis: Ergo primum Angeli peccatum non potuit esse omissionis, sed tantum commissionis. Major probatur: quia primum actus qui reperitur in Angelo est prædicta dilectio, utpote necessaria quoad exercitium & specificationem, & constituens Angelum in actu primo ad se movendum circa alia, ut antea declaratum est; aliunde verò præceptum quod primo obligavit Angelum, est præceptum negativum, quo tenebatur prædictum actum non elicere, nisi cum ordinatione ad finem supernaturalem. Minor etiam suadetur: Tum quia transgressio præcepti negativi, est peccatum commissionis, non verò omissionis: Tum etiam quia actus positivus inordinatus ex omissione alicujus circumstantiæ illi debita, verbi gratiã celebrare Missam sine vestibus sacris, aut orare sine attentione, non est peccatum omissionis, sed commissionis: Atqui dilectio illa quã Angelus se suamque beatitudinem naturalem diligit, est actus positivus, inordinatus ex omissione alicujus circumstantiæ quam tenetur illi adhibere, scilicet subjectionis & ordinationis ad Deum ut ultimum finem supernaturalem, quæ est mensura seu modus servandus in dilectione propriæ excellentiæ, ad hoc ut sit ordinata & non peccaminosa: Ergo illa non potest esse peccatum omissionis, sed commissionis.

48. Explicatur & urgetur amplius: Peccatum omissionis dicitur carentiam alicujus actus specialiter præcepti: Sed in eo quod est Angelum diligere seipsum, & suam beatitudinem naturalem, sine ordinatione in finem supernaturalem, non importatur formaliter carentia alicujus actus specialiter præcepti, sed potius actus positivus cum mala circumstantia, hoc est cum carentia circumstantiæ bonæ, sine qua prohibetur exerceri ab Angelo: Ergo in hoc non est peccatum omissionis, sed commissionis.

49. Quod autem primum Angelorum peccatum, non possit esse actus per modum fugæ & recessus, ut dicitur in secunda parte Minoris primi argumenti, manifestum est: quia omnis actus volitionis & fugæ, supponit actum volitionis; nam cum volitio & fuga respiciant objectum repugnans & disconveniens; nihil autem dicitur disconveniens, nisi per ordinem ad conveniens, quia nimirum vel est læsivum vel impeditivum convenientis; fit ut nunquam disconveniens fugiatur, nisi quia amatur conveniens, & consequenter fugam inordinatam disconvenientis, semper præcedit amor inordinatus convenientis: Ergo primum Angelorum peccatum, non potest esse actus per modum fugæ alicujus disconvenientis, sed necessario debet esse persecutio alicujus boni eorum naturæ convenientis.

Ex quo probatur tertia pars ejusdem Minoris principalis, quæ asserit primum Angelorum peccatum non potuisse esse persecutionem bonorum corporaliū; quia ut ait D. Thomas art. 2. hujus questionis, nihil afficitur nisi ad id quod est consonum & proportionatum suæ naturæ: Atqui non bona corporalia, sed sola bona spiritualia, sunt proportionata naturæ angelicæ: Ergo primum peccatum Angelorum, non potuit esse persecutio inordinata bonorum corporaliū, sed solum persecutio inordinata bonorum spiritualium.

51. Confirmatur: Eodem modo se habet appeti-

A tus intellectualis in Angelis, quo sensitivus in animalibus: Sed appetitus sensitivus non potest affici nisi ad bonum sensibile: ergo nec appetitus Angelorum, nisi ad bonum intellectuale. Unde idem S. Doctor ibidem observat, quod licet omnia peccata, etiam carnalia, possint esse in dæmonibus causaliter, & secundum reatum, quatenus ad illa homines inducunt, non tamen formaliter & secundum affectum, non tamen nem assignat Cajetanus: quia peccatum luxurie v.g. non reperitur formaliter nisi in eo qui per seipsum immediate potest actum venereum consummare; quod Angelo est impossibile, quia est formaliter operatio vitæ animalis, quæ caret Angelus: unde peccatum illud, quod committunt dæmones inducendo homines ad luxuriam, vel dum in corpore assumpto sunt incubi aut succubi, non est ejusdem speciei formaliter, cum peccato hominis luxuriosi, sed causaliter tantum.

Quod autem supposito quod primum Angelorum peccatum non possit esse aliud, quam inordinatus affectus circa spiritualia illis proportionata, sequatur hujusmodi inordinatus affectus debere esse actum superbiæ propriè dictæ, in D. Thomæ manifestè demonstrat: quia in effectu persecutionis bonorum spiritualium, non potest esse peccatum, nisi per hoc quod in eolterioris regula non servatur: Sed non subdignæ superioris, est peccatum superbiæ: Ergo in affectu persecutionis bonorum spiritualium, non potest esse nisi peccatum superbiæ. Major probatur: quia bona spiritualia quanto sunt meliora, tanto sunt meliora, & ideo non possunt minus amari absolute; unde si in eorum amore sit excessus, oportet necessariò quod proveniat ex eo quod superioris regula non servatur.

Dices cum Vazque, ex hac ratione Divi Thomæ sequi primum Angelorum peccatum debuisse esse potius peccatum inobedientiæ, quam superbiæ: siquidem velle non subijci regulæ superioris, est propriè peccatum inobedientiæ, non verò superbiæ.

Respondeo quod velle per se non subijci divinæ legi, pertinet ad duo vitia, scilicet ad superbiā, & ad inobediētiā; cum hoc tamen discrimine, quod ad inobediētiā pertinet per modum fugæ & recessus, & quatenus formaliter lex divina habet rationem legis à Deo ut supremo legislatore dimanantis; ad superbiā verò pertinet per modum persecutionis, & quatenus lex divina non habet formaliter rationem legis, sed regulæ dignitatis & excellentiæ creaturæ, à Deo ut excellentissimo, & singulis suis excellentiis cum mensura distribuentem, dimanantis. Hujus rationem assignat Cajetanus 2. 2. quæst. 162. art. 1. sicut enim est proprium obedientiæ velle subjectionem ad divinam legem, ut formaliter est lex à supremo legislatore procedens; ita est proprium inobediētiæ nolle subjectionem ad illam, & ad Deum ut supremum legislatorem. Similiter sicut est proprium humilitatis moderari appetitum tendentem in excelsa, apponendo illi modum subjectionis ad divinam legem, ut formaliter est regula illius; ita est proprium superbiæ apponere immoderantiam hujusmodi appetitui, & non subjectionem ad divinam legem, ut formaliter habet rationem mensuræ & regulæ propriæ dignitatis & excellentiæ. Quædo ergo D. Thomas ait quod non subijci regulæ superioris est peccatum superbiæ, intelligendus est de non subjectione ad legem, non ut formaliter habet rationem

E

Lib. de sancta virginitate. c. 31.

nem legis precipientis vel prohibentis aliquem actum (sic enim non velle subijci legi est actus inobedientiae) sed denon subiectione ad legem divinam, ut est regula & mensura dignitatis & excellentiae omnium creaturarum; qua ratione nolle subijci legi divinae, est actus superbiae propriae dictae.

S. III.

Corollaria precedentis doctrinae.

Ex dictis inferes primò contra Valentiam, primum Angelorum peccatum non fuisse, nec esse potuisse actum inobedientiae. Ut enim supra ostendimus, primum Angelorum peccatum non potuit esse actus inordinatus per modum fugae & recessus, sed debuit necessariò esse inordinata profectio; eò quòd omnis fuga mali sit ex amore alicujus boni, & ita nolitio & fuga deordinata, debet supponere volitionem deordinatam: inobedientia autem, ut diximus, respicit divinam legem, per modum fugae & recessus ab illa. Ergo primum Angelorum peccatum, nec fuit, nec esse potuit actus inobedientiae.

Nec valet si dicas cum Valentia, quòd quamvis actus nolitiois deordinatus possit praesupponere volitionem deordinatam, non tamen necessariò, sed potest etiam praesupponere bonam, ut patet in eo qui vult non obedire quia vult orare. Non valet, inquam, nam praeterquam quòd hoc est falsum; quia quando quis tenetur obedire alicui praecipio, peccat volendo pro tunc aliquid aliud quantumcumque; aliàs de se honestum, cujusmodi est oratio; ex eo quòd recta ratio dicitur bonum etiam de se honestum non esse profectendum, quando aliquid aliud impossibile est peragendum. Ad id adhuc potest, Angelum non posse deordinari circa media, seu in electione, aut fuga alicujus ad consequendum finem, nisi prius deordinetur circa finem; quia debet incipere peccare a fine.

Inferes secundo, primum Angelorum peccatum non potuisse esse odij, vel desperationis, aut injuriae: quia scilicet odium & desperatio pertinent ad quandam fugam voluntatis, attingentes obiectum ut disconveniens & nocivum; injuria verò non versatur circa obiectum quantum est de se moraliter bonum, sed circa malum, eò quòd supponit errorem intellectu, per quem sequitur; in intellectu verò Angeli non potest esse error ante primum peccatum, ut infra patebit. Ergo &c.

Inferes tertio, primum Angelorum peccatum non fuisse invidiam: quia ut dicitur D. Thomas in 2. dist. 3. quest. 1. art. 3. ad 2. Invidia est dolor animi propter alium, in quantum est impedimentum boni proprii. Divina autem felicitas non est impedimentum boni proprii, nisi quòd inordinatè desideratur; quia ab eo omne bonum descendit: & ita odium & invidia (loquitur de utroque) simul praesupponunt aliud peccatum, per quòd voluntas deordinatur. Et sic non fuit peccatum ejus (scilicet Angeli) odij vel invidiae.

Nec obstat illud Basilij homilia de invidia: quod enim principem malorum Daemonum ad bellum movit? nonne invidia, per quam Dei adversarius deus Angelos, eum essent in via, peccasse peccatum invidiae: quia ait D. Thomas hic art. 2. post peccatum superbiae, consecutum est in Angelo peccatum invidiae. Invidiam quippe (teste Augusti-

Tom. II.

no) superbia continuo parit, nec unquam est sine tali prole atque comite. Unde idem S. Doctor lib. de Genesi ad litteram cap. 14. de Angelo peccante haec scribit: Nonnulli dicunt ipsum ei suscipere casum à supernis sedibus, quòd inviderit homini factò ad imaginem Dei. Porro haec invidia sequitur superbiam, non praecedit. Non enim causa superbendi est invidentia, sed causa invidendi superbia. Cum igitur superbia sit amor excellentiae propriae, invidia verò sit odium felicitatis alienae, quòd inde nascatur satis in promptu est. Amando enim quisque excellentiam suam, vel paribus invidet, quòd ei coaequantur; vel inferioribus, ne sibi coaequantur: vel superioribus, quòd eis non coaequantur. Superbendo igitur invidus, non invidendo quisque superbus est. Merito initium omnis peccati superbiae scriptura definit, dicens: initium omnis peccati superbia. Similiter Leo Papa Serm. 4. de Collectis, prius superbia quam invidiam deliquisse Sathanam asserit. Primum (inquit) superbus, ut caderet; deinde invidus noceret, &c.

S. IV.

Solvuntur objectiones.

Contra precedentibus conclusionibus objicit primò Scotus: Peccatum superbiae proprie dictae consistit solum in appetitu deordinato propriae excellentiae relatae ad alios, cum scilicet aliquis vult alijs praeesse, eosque regulare: Sed primus Angelus non peccavit ex eo quòd voluerit alijs praeesse eosque regulare: Ergo non primò peccavit peccato superbiae proprie dictae.

Respondeo negando Majorem: nam ex quatuor speciebus superbiae, quas D. Thomas 2. 2. quest. 162. art. 4. refert ex Gregorio, tres primae nihil dicunt de excellentia relativa, sed tantum quarta: & Augustinus 14. de civit. definit superbiam, per celsitudinem, quae est quid absolute, & alibi per excellentiam, quae potest sumi relative. Unde obiectum superbiae, in tota sua latitudine accepta, non est excellentia relativa, sed excellentia communiter se habens ad absolutam & relativam.

Objicit secundo: Peccatum superbiae est appetitus inordinatus propriae excellentiae: Sed primum Angelorum peccatum non potuit consistere in tali appetitu: Ergo neque in actu superbiae. Minor probatur: Appetitus inordinatus propriae excellentiae, est ordinatus amor concupiscentiae sui ipsius: Sed inordinatus amor concupiscentiae, praesupponit necessariò inordinatum amorem amicitiae: Ergo primum Angelorum peccatum, non potuit consistere in appetitu inordinato propriae excellentiae.

Respondeo concessa Majori, negando Minorem. Ad cujus probationem, dico, inordinatum appetitum propriae excellentiae non esse solum amorem concupiscentiae, sed etiam amicitiae: nam cum amare sit velle bonum alicui, non potest esse amor concupiscentiae, qui non sit etiam amicitiae, neque e contra; siquidem quatenus amor respicit bonum, quòd cumque illud sit, est amor concupiscentiae; ex eo quòd praedictum bonum, est id quòd concupiscitur, quatenus verò respicit subjectum cui vult illud bonum, sive sit distinctum, sive non, est amor amicitiae, quia praedicta persona est id cui volu-

amus illud bonum, Cum verò additur, quòd inordinatus amor concupiscentiæ præsupponit necessariò inordinatum amorem amicitiae, respondendum est, hoc esse verum, non de reali & formali præsuppositione, sed de virtuali tantum, & adhuc in aliquo certo genere causæ, scilicet in genere finis cui; sicut etiam idem amor amicitiae præsupponit necessariò, non præsuppositione reali, sed virtuali, amorem concupiscentiæ: unde non est necessarium, quòd duo illi amores distinguantur realiter, sed solum quoad terminationem ad diversa objecta.

62. Objicitur tertio: Peccatum superbiæ specialiter dictæ, in eo solum consistit, quòd quis appetat quod non est sibi debitum, & quod non potest proprijs viribus adipisci: Sed Angelus in primo peccato non appetit aliquid quod non esset sibi debitum, & quod non posset proprijs viribus adipisci: Ergo non peccavit peccato superbiæ specialiter dictæ. Minor videtur certa: nam, ut dicemus articulo sequenti, Angelus primò appetit suam beatitudinem naturalem, quæ connaturaliter est ei debita, & quam proinde potest proprijs viribus adipisci, imò illam actu possidebat antequam peccaret, & tamen peccavit inordinatè illam appetendo. Major verò suadetur: quia cum superbie idem sonet ac *super se ire*, superbus tantum ille dicitur proprie, qui appetit extolli supra se; quod non contingit nisi appetat aliquid quod non sit sibi debitum, nec ex proprijs viribus, acquisibile.

63. Respondeo negando Majorem: peccatum enim superbiæ non tantum in hoc consistit, quòd quis appetat id quod non est sibi debitum, sed etiam in eo quòd inordinatè propriam excellentiam & perfectionem sibi debitam intendat, sive quòd erga illam afficiatur, præter aut contra mensuram sibi à superiore præfixam: sic enim est nolle subijci superiori, ac illum spernere implicitè & interpretativè, subindeque super se ire, seu extollere se supra se: per quod patet ad probationem.

ARTICULUS II.

Quodnam fuerit objectum excellens circa quod Angelus primò superbiit?

§. I.

Quibusdam præmissis, referuntur sententia.

Luciferum ex inordinato sublimitatis appetitu è caelo corruisse, ex supra dictis aperte constat: quæ verò illa fuerit altitudo, qualisve excellentia quam appetit, tam varia sunt Theologorum placita, ut tot ferè sint sententiæ, quot capita. Ut autem tanta opinionum diversitas in aliquem ordinem redigatur.

64. Præsupponendum est cum D. Thoma hic art. 3. Diabolum de facto appetuisse esset ut Deum: hoc enim formaliter in Scriptura habetur, ut patet ex illo Isaie 14. *Ascendam in caelum, similis ero Altissimo*: & ex illo Ezechiel 28. *Elevatum est cor tuum*; & dixisti, *Deus ego sum*, & in cathedra Dei sedi in corde maris. Unde Angustinus in libro de quæstionibus veteris testamenti, ait Diabolum elatione inflatum, voluisse esse ut Deum. Quod eleganter expressit Naziahzenus, his versibus:

*Lucifer (eximio nam cum fruere honoris)
Sperabat regale Dei soliumq; decusq;
Dum Deus esse cupit, terra caligine totus
Obtrusus est:*

Quo autem pacto Lucifer voluerit esse ut Deus, non levis difficultas est: pro cuius declaratione.

Observandum est rursus cum D. Thoma, duobus modis intelligi posse, Diabolum appetuisse esse ut Deum, scilicet per æquiparantiam, & per similitudinem: rursus verò per æquiparantiam potest dupliciter intelligi, scilicet appetendo æqualitatem cum Deo absolute, vel cum Deo homine, sive incarnato, volendo sibi unionem hypostaticam ad aliquam personam divinam, sicut sciebat per revelationem venientiam fore Verbo naturam humanam. Similiter etiam appetere esse ut Deum per similitudinem, contingit dupliciter, scilicet appetendo ei assimilari quoad id in quo creatura intellectualis nata est ei assimilari, nempe secundum dona gratiæ & gloriæ; & in hoc peccare non potuit Lucifer, nisi illam similitudinem appetit, ut non habenti à Deo, sed ex propria virtute, & secundum iustitiam: secundò volendo ei assimilari in eo in quo creatura non est nata illi assimilari; & hæc similitudo potest attendi secundum multa, scilicet secundum negationem subordinationis & dependentiæ ab alio superiori; secundum dominium absolutum supra alias creaturas intellectuales; & secundum quòd ipse est sibi sufficiens bonum, nec in ulteriore finem ordinatur.

Hinc ortum habuit opinionum diversitas inter Theologos. Quidam enim sentent, Angelum peccasse appetendo æqualitatem cum Deo absolute. Ita docent ex antiquis Hugo 28. Viotote in summa tract. 2. cap. 4. ubi ait: *Lucifer similis esse voluit Altissimo, non per imitationem, sed per æqualitatem*: Scotus in 2. dist. 6. quaest. 1. & excellentioribus Suarez, Vazquez, & Becanus in præsentia. Alij dicunt peccasse appetendo unionem hypostaticam, ut Viguierus, Jacobus de Valentia; vel nolendo subijci Christo, illumque ut dominum recognoscere. Quem dicendum sequuntur Melchior Flavius in libro derogno Christi cap. 6. & Jacobus Naclantus traditione quarta Theologica. Sunt etiam qui existimant Luciferum per superbiam peccasse, id quòd tyrannicum principatum, sive potentatem aliquam in alios Angelos ceterosque creaturas sibi non debitam appetierit, volendo verbi gratia omnia dona, quæ à Deo in alias creaturas derivantur, mediante ipso in illas derivari, vel appetendo ceteras alias creaturas intellectuales teneri ipsi ad nutum obedire tanquam domino & principi. Denique Discipuli Divi Thomæ communitè docent, beatitudinem naturalem fuisse objectum excellens circa quod Angelus primò deliquit, inordinato modo eam diligendo, & non juxta regulam & mensuram præfixam à Deo, id est non ordinando illam in beatitudinem supernaturalem, nec subdendo eam Deo ut Authori supernaturali, & objecto beatitudinis supernaturalis longè excellentioris: hæc enim ordinatio & subjectio erat mensura & regula illa taxata à Deo in prosecutione beatitudinis naturalis & propriæ excellentiæ. Addunt aliqui Angelum non solum peccasse circa beatitudinem naturalem, sed etiam circa supernaturalem, illam per modum complementi aut quali complementi fuit beatitudinis naturalis, proprijs viribus